

საქართველოს ბარემოსა და ბუნებრივი რესურსების
დაცვის სამინისტრო
MINISTRY OF ENVIRONMENTAL AND NATURAL RESOURCES PROTECTION OF GEORGIA

საქართველო, 0114, თბილისი, გულუას ქ. 6^ა, ტელ: 272-72-00, 272-72-20 ფაქსი: 272-72-37

ეკოლოგიური ექსპერტიზის
დასკვნა პროექტზე

№48

6 ოქტომბერი 2014 წ.

1. საერთო მონაცემები

1. საქმიანობის დასახელება – დარიალი ჰესის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი სატრანსპორტო გვირაბის მშენებლობა და ექსპლუატაცია.
2. საქმიანობის განმახორციელებლის დასახელება და მისამართი – სს „დარიალი ენერჯი“ ქ. თბილისი, დიდუბის რაიონი, ჩაჩავას ქ # 8.
3. საქმიანობის განხორციელების ადგილმდებარეობა – ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი.
4. განაცხადის შემოსვლის თარიღი – 23.09.2014 წ.
5. მონაცემები პროექტის შემდგენელის შესახებ – შპს „გამა კონსალტინგი“

II ძირითადი საპროექტო გადაწყვეტილებანი

ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მიღების მიზნით საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილია, ყაზბეგის მუნიციპალიტეტში, სს „დარიალ ენერჯის“-ს დარიალი ჰესის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი სატრანსპორტო გვირაბის მშენებლობის საპროექტო დოკუმენტაცია: საერთო განმარტებითი ბარათი, საველე კვლევის მასალები, რისკების ანალიზი და ტექნოლოგიური ციკლის აღწერა.

ზემოაღნიშნული საქმიანობა განთავისუფლდა გზმ-საგან „შპს „დარიალ ენერჯის“ დარიალის ჰიდროელექტროსადგურის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი სატრანსპორტო გვირაბის მშენებლობის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისაგან გათავისუფლების შესახებ“ მინისტრის 2014 წლის 17 სექტემბრის #ი-558 ბრძანების თანახმად.

მიმდინარე წლის მაისის და აგვისტოს თვეებში დარიალის ხეობაში განვითარებული სტიქიური მოვლენების შედეგად, პრაქტიკულად პარალიზებული აღმოჩნდა არსებული მიწისქვეშ ჰესის შენობაში შესასვლელი სატრანსპორტო გვირაბი. მდ. დევდორაკის მიერ ჯერ კიდევ მაისის თვეში და შემდგომ აგვისტოს თვეში ჩამოტანილი ღვარცოფული მყარი ნატანით ამალღებულია მდინარის კალაპოტი და როგორც საავტომობილო გზა, ასევე გვირაბის პორტალი მოქცეულია მდ. თერგის ახლად შექმნილი კალაპოტის ნიშნულის ქვემოთ. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, დარიალის ჰესის ნაგებობის დაცვის მიზნით, აუცილებელი გახდა შესაბამისი საპროექტო ცვლილებების განხორციელება, კერძოდ, ჰესის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი გვირაბის პორტალის მოწყობა, რომელიც დაგეგმილია არსებული პორტალის ქვემოთ, მდინარის დინების მიმართულებით, მდინარე თერგის ნაპირიდან 13-14 მეტრით მაღლა და შესაბამისად დაცული იქნება მდინარის ეროზიული ზემოქმედებისაგან.

საპროექტო დოკუმენტაციაში, სადაც მოცემულია პროექტის ტექნოლოგიური ციკლის აღწერა, აღწერილია სამშენებლო სამუშაოები, მათ შორის მნიშვნელოვანია გვირაბის გაყვანის პროცესი, რომელიც თავის მხრივ მრავალ მნიშვნელოვან საკითხს აერთიანებს, მათ შორის კი აღსანიშნავია პორტალის წინა ჭრილის მომზადება, ქანის დამუშავება, წყალმოცილება გვირაბიდან მშენებლობის პროცესში, შეკუმშული ჰაერით მომამარაგება და ვენტილაცია.

საპროექტო დოკუმენტაციაში, სადაც მოცემულია საველე კვლევის მასალები განხილულია დარიალ ჰესის განლაგების რეგიონის ზოგადი დახასიათება. მნიშვნელოვანია ფიზიკური გარემოს დახასიათება, სადაც განხილულია საკვლევი რაიონის გეოლოგიური გარემო, გეოლოგიური პირობები, გეომორფოლოგია, ლითოლოგიური აგებულება, გეოდინამიკური პირობები, ქანების ნაპრალიანობა, წყალგამოვლენის ხასიათი გვირაბში, ტემპერატურული პირობები და გაზგამოვლინება, კლდოვანი მასივის შეფასება და კლასიფიკაცია. ანგარიშში მოცემულია მდ. თერგის ჰიდროლოგიური

დახასიათება, მონაცემები საშუალო წლიური, მაქსიმალური, მინიმალური და მყარი ხარჯების შესახებ.

საპროექტო დოკუმენტაციაში განხილულია პროექტის ზემოქმედების ზონაში არსებული ბიოლოგიური გარემო, მიმოხილულია ფლორა და მცენარეულობა, აღწერილია საპროექტო ტერიტორიის სენსიტიური ადგილები.

საპროექტო დოკუმენტაციაში მოცემულია დაგეგმილი საქმიანობით მოსალოდნელი რისკების შეფასება და ანალიზი, ასევე თანდართულია ნეგატიური ზემოქმედების შემარბილებელი ღონისძიებები, მათ შორის ზემოქმედება ატმოსფერულ ხარისხზე, ხმაურის გავრცელება, ზემოქმედება ნიადაგზე, საშიში გეოდინამიკური პროცესების განვითარების რისკი, ზემოქმედება ზედაპირულ წყლებზე, ზემოქმედება მიწისქვეშა წყლებზე, ლანჩაფტურ-ვიზუალური ზემოქმედება, ზემოქმედება სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოზე.

საშიში გეოდინამიკური პროცესების განვითარების რისკის ქვეთავში ნათქვამია, რომ დარიალის ხეობის რთულ რელიეფის გათვალისწინებით, საშიში გეოდინამიკური პროცესების განვითარების რისკები შეიძლება შეფასდეს როგორც მაღალი ხარისხის. როგორც პროექტის საერთო განმარტებით ბარათშია მოცემული, სადერივაციო გვირაბის გაყვანა მიმდინარეობს გვირაბ გამყვანი მანქანით და დრეისათვის სამუშაოები დამთავრების პროცესშია. მიწისქვეშა ჰესის შენობის და სხვა დამხმარე გვირაბების, მათ შორის ახალი სატრანსპორტო გვირაბის დამუშავება ხდება ბურღვა-აფეთქების მეთოდის გამოყენებით. შესაბამისად არსებობს საშიში გეოლოგიური პროცესების განვითარების გარკვეული რისკები, მაგრამ საინჟინრო-გეოლოგიური კვლევის მასალების მიხედვით გვირაბების განთავსების ადგილების ამგები ქანები საშიში გეოდინამიკური პროცესების განვითარების თვალსაზრისით საიმედოა და ასეთი პროცესების განვითარების რისკი მინიმალურია.

დარიალის ხეობაში არსებული მდ. თერგის შენაკადები ხასიათდებიან ღვარცოფული ხასიათით, ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით აღსანიშნავია მდ. დევდორაკი. მდინარეს პერიოდულად ჩამოაქვს დიდი რაოდენობით ღვარცოფული ნატანი, რაც გარვეული პერიოდით აფერხებს მდ. თერგის დინებას. მსგავსი შემთხვევა, რაც მიმდინარე წლის მაისის და აგვისტოს თვეებში დაფიქსირდა, საუკუნეზე ბევრად მეტი ხნის წინათაც იყო აღრიცხული (1732-1745 წწ), როცა ყინულოვანმა ზვავმა 8 საათის განმავლობაში ჩაკეტა მდ. თერგი და მნიშვნელოვანი საფრთხე შეუქმნა რუსეთის ტერიტორიაზე არსებულ დასახლებულ პუნქტებს. ანალოგიური სტიქიური უბედურება განმეორდა მიმდინარე წელში, რის გამოც ღვარცოფული ნატანით დაიფარა საავტომობილო გზა და მის მაღლა მდებარე სატრანსპორტო გვირაბი. აღსანიშნავია, რომ თავდაპირველი პროექტის მიხედვით არ იყო გათვალისწინებული ისტორიული გამოცდილება და სატრანსპორტო გვირაბის შესასვლელი პორტალის მოსაწყობად შერჩეული იქნა მდ. დევდორაკის შესართავის სიახლოვეს მდებარე ადგილი.

იმის გათვალისწინებით, რომ სტიქიური უბედურების განმეორების რისკი ძალზე მაღალია, დარიალი ჰესის ნაგებობების დაცვის მიზნით

აუცილებელი გახდა საპროექტო ცვლილებების განხორციელება. საპროექტო ცვლილებების მიხედვით ჰესის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი გვირაბის პორტალის მოწყობა დაგეგმილია არსებული პორტალის ქვემოთ მდინარის დინების მიმართულებით. მდ. თერგის ნაპირიდან 13-14 მეტრით მაღლა (1357 მ. ნიშნულზე) და დაცული იქნება მდინარის ეროზიული ზემოქმედებისაგან.

ახალი სატრანსპორტო გვირაბის შესასვლელი პორტალის განთავსების ადგილი შერჩეული იქნა 2014 წელს განვითარებული სტიქიური უბედურების და ისტორიული ფაქტების 1832-1845 წლებში მომხდარი ღვარცოფული მოვლენების შედეგებს გათვალისწინებით. არც ერთ აღნიშნულ შემთხვევაში საპროექტო წერტილამდე ღვარცოფულ ჩამონატანს არ მიუღწევია და წერტილის ადგილმდებარეობის გათვალისწინებით არც შეიძლება და მიეღწია.

ზემოთ აღწერილი კატასტროფების მაგალითებზე უფრო დიდი ინციდენტის განვითარების შემთხვევაში, დაცვის ერთ ერთი მნიშვნელოვანი საშუალებაა პორტალის განთავსებისა და მდინარის ნიშნულებს შორის გათვალისწინებული სხვაობა 13-14 მეტრი. ამასთანავე მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ საპროექტო გასწორში მდ. თერგის ხეობა ფართოვდება და შესაძლებელია ღვარცოფული ჩამონატანის მდინარის ფართო კალაპოტში განაწილება.

ეკოლოგიური ექსპერტიზის ჩატარების შედეგად დადგენილი პირობები ასახულია წინამდებარე დასკვნის III თავში.

III. პირობები

სს „დარიალ ენერჯის“-ს ხელმძღვანელობა ვალდებულია:

1. უზრუნველყოს საქმიანობის განხორციელება საპროექტო დოკუმენტაციაში წარმოდგენილი სქემისა და შემარბილებელი ღონისძიებების გეგმის გათვალისწინებით.
2. გვირაბის გაყვანის პროცესში, უზრუნველყოს აფეთქების მუხტის შეთანხმება შესაბამის სახელმწიფო უწყებასთან.
3. უზრუნველყოს „ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის მოხსნის, შენახვის, გამოყენების და რეკულტივაციის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის #424 დადგენილებით დამტკიცებული ტექნიკური რეგლამენტით გათვალისწინებული მოთხოვნების შესრულება.
4. გარეგანი, შინაგანი და ხელოვნური ფაქტორებით გამოწვეული საშიში გეოდინამიკური პროცესების თავიდან აცილების მიზნით, მშენებლობის დაწყებამდე, ასევე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპებზე უზრუნველყოს შესაბამისი შემარბილებელი ღონისძიების შემუშავება, მონიტორინგის წარმოება და შესაძლო უარყოფითი შედეგების სალიკვიდაციო ღონისძიების შემუშავება.
5. მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პერიოდში, უზრუნველყოს გრუნტის წყლებზე მონიტორინგის დაწესება.
6. მშენებლობის პერიოდში უზრუნველყოს გვირაბის ვენტილაციის სისტემის აღჭურვა მტვერდამჭერი მოწყობილობით.
7. მშენებლობის დაწყებამდე უზრუნველყოს ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის გეგმის შემუშავება სადაც ასახული იქნება ცხოველებზე (განსაკუთრებით საქართველოს „წითელ ნუსხაში“ შეტანილ ცხოველთა სახეობებზე) სამონიტორინგო დაკვირვების საკითხები, რომელიც მოიცავს შემარბილებელი ღონისძიების ეფექტურობაზე დაკვირვებისა და საჭიროების შემთხვევაში შესაბამისი დამატებით შემარბილებელ ან/და საკომპენსაციო ღონისძიებებს.

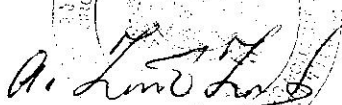
IV. დასკვნა

ეკოლოგიური ექსპერტიზის დასკვნის მიღების მიზნით საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ ტექნიკური და სამშენებლო ზედამხედველობის სააგენტოს მიერ, ეკოლოგიურ ექსპერტიზაზე წარმოდგენილ, ყაზბეგის მუნიციპალიტეტში სს „დარიალ ენერჯის“-ს დარიალი ჰესის მიწისქვეშა შენობაში შესასვლელი ახალი სატრანსპორტო გვირაბის მშენებლობის საპროექტო დოკუმენტაციის მიხედვით, საქმიანობის განხორციელება შესაძლებელია წინამდებარე დასკვნის III თავში გათვალისწინებული პირობებით.

გარემოზე ზემოქმედების ნებართვების
დეპარტამენტის უფროსი

თამარ შარაშიძე

(სახელი, გვარი)

ბ.ა.

(ხელმოწერა)